

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи та проведення практичних занять

із навчальної дисципліни

«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

(Правила з футзала)

(для всіх освітніх програм Університету)

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» (Правила з футзала) (для всіх освітніх програм Університету) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Д. В. Кулаков. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 39 с.

Укладач Д. В. Кулаков

Рецензент

Д. О. Безкоровайний, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фізичного виховання Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою фізичного виховання, протокол № 1 від 30.08.2018.

ЗМІСТ

ПРИМІТКА ЩОДО ПРАВИЛ ГРИ З ФУТЗАЛУ	4
Модифікації.....	4
Чоловіки та жінки.....	4
Умовні позначення.....	4
ПОВЕРХНЯ МАЙДАНЧИКА.....	4
РОЗМІТКА МАЙДАНЧИКА.....	4
ПРАВИЛО 1 ІГРОВИЙ МАЙДАНЧИК РОЗМІРИ.....	5
ПРАВИЛО 2 М'яч.....	8
ПРАВИЛО 3 ЧИСЛО ГРАВЦІВ ГРАВЦІ.....	9
Правило 4 ЕКІПРУВАННЯ ГРАВЦІВ БЕЗПЕКА.....	12
Правило 5 АРБІТРИ ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ.....	14
ПРАВИЛО 6 АСИСТЕНТИ АРБІТРІВ.....	17
ПРАВИЛО 7 ТРИВАЛІСТЬ МАТЧУ.....	20
ПРАВИЛО 8 ПОЧАТОК ТА ПОНОВЛЕННЯ ГРИ.....	23
ПРАВИЛО 9 М'ЯЧ У ГРІ ТА НЕ У ГРІ.....	25
ПРАВИЛО 10 МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ ЗАРАХУВАННЯ ГОЛУ.....	26
ПРАВИЛО 11 ПОЛОЖЕННЯ «ПОЗА ГРОЮ».....	26
ПРАВИЛО 12 ПОРУШЕННЯ ТА НЕНАЛЕЖНА ПОВЕДІНКА.....	27
ПРАВИЛО 13 ШТРАФНИЙ ТА ВІЛЬНИЙ УДАРИ.....	30
ПРАВИЛО 14 ШЕСТИМЕТРОВИЙ УДАР.....	37

ПРИМІТКА ЩОДО ПРАВИЛ ГРИ З ФУТЗАЛУ

Модифікації

За умови згоди відповідних національних асоціацій і збереження всіх принципів цих правил допускаються модифікації в застосуванні всіх принципів цих Правил у матчах серед футболістів віком до 16 років, жіночих команд, команд ветеранів (вік гравців понад 35 років) та гравців з обмеженими можливостями.

Частково або повністю допускаються такі модифікації у відношенні:

- розмірів майданчика;
- розмірів, ваги та матеріалу м'яча;
- ширини та висоти воріт;
- тривалості гри;
- замін.

Інші модифікації допускаються тільки з дозволу Суддівського департаменту ФІФА та мають бути схвалені Комітетом ФІФА з футзалу.

Чоловіки та жінки

Для спрощення викладення в тексті правил усі поняття та визначення, пов'язані з арбітрами, асистентами арбітра, гравцями та офіційними особами, однаковою мірою стосуються як чоловіків, так і жінок.

Умовні позначення

Наступний символ використовується у Правилах гри з футзалу.

Лінія свідчить про зміни у Правилах гри (або доповнення ФІФА 2014 року).

ПОВЕРХНЯ МАЙДАНЧИКА

Матчі повинні проводитися на рівній, гладкій та неабразивній поверхні, бажано з дерева або штучного матеріалу, відповідно до регламенту змагань. Бетонні або асфальтові покриття варто уникати.

Майданчики зі штучним газоном дозволяються у виняткових випадках і тільки в змаганнях національного рівня.

РОЗМІТКА МАЙДАНЧИКА

Майданчик повинен бути прямокутним і розмічений лініями. Ці лінії входять у розміри площ, які вони обмежують і повинні чітко відрізнятися від кольору майданчика.

Дві довгі лінії, які обмежують майданчик для гри, називаються боковими лініями. Дві коротші лінії називаються лініями воріт.

Майданчик ділиться на дві половини середньою лінією, яка з'єднує середини двох бокових ліній.

Центральна позначка відмічає середину середньої лінії. Навколо неї проводиться коло радіусом 3 м.

За межами майданчика в 5 м від кутового сектора та під прямим кутом до лінії воріт повинна бути проведена позначка, щоб гравці команди, які захищаються відходили на цю відстань при кутовому ударі. Ширина цієї позначки становить 8 см.

Дві додаткові позначки, кожна на відстані 5 м ліворуч і праворуч від десяти метрової позначки, повинні бути нанесені на майданчику, щоб вказати мінімальну відстань, яку має бути дотримано під час виконання удару з десяти метрової позначки. Ширина цих позначок – 8 см.

ПРАВИЛО 1. ІГРОВИЙ МАЙДАНЧИК РОЗМІРИ

Довжина бокової лінії має бути більше довжини лінії воріт. Усі лінії повинні бути завширшки 8 см.

Для не міжнародних матчів розміри повинні бути такими:

1. Довжина (бокової лінії):	мінімум,	25м
	максимум	42м
2. Довжина (лінії воріт):	мінімум	16м
	максимум	25м

Для міжнародних матчів розміри повинні бути такими:

1. Довжина (бокової лінії):	мінімум	38м
	максимум	42м
2. Довжина (лінії воріт):	мінімум	20м
	максимум	25 м

ШТРАФНИЙ МАЙДАНЧИК

Дві уявні лінії завдовжки 6 м проводяться із зовнішнього боку кожної стійки воріт під прямим кутом до лінії воріт; з кінців цих ліній із зовнішнього боку стійок проводяться чверті кіл, кожна радіусом 6 м у напрямку до найближчої бокової лінії. Верхні частини кожної чверті кола з'єднуються відрізком завдовжки 3,16 м, проведеним паралельно до лінії воріт між стійками. Майданчик, обмежений цими лініями та лінією воріт, називається штрафним майданчиком.

У кожному штрафному майданчику наноситься позначка на відстані 6 м від середньої точки між стійками воріт і рівновіддалена від них.

ДЕСЯТИ МЕТРОВА ПОЗНАЧКА

Позначка для пробиття десяти метрового удару наноситься на відстані 10 м від середньої точки між двома стійками воріт та рівновіддалена від них.

КУТОВИЙ СЕКТОР

Чверть кола радіусом 25 см проводиться з кожного кута всередину майданчика.

ВОРОТА

Посередині кожної лінії воріт встановлюються ворота.

Ворота складаються з двох вертикальних стійок, розташованих на однаковій відстані від кутів майданчика та з'єднаних угорі горизонтальною поперечиною. Стійки та поперечина повинні бути виготовлені з дерева, металу або інших схвалених матеріалів. Вони повинні бути квадратної, прямокутної, круглої або еліптичної форми й не повинні бути небезпечними для гравців. Відстань (по внутрішньому вимірюванню) між стійками становить 3 м, а відстань від нижнього краю поперечини до поверхні майданчика становить 2 м.

Обидві стійки й перекладаина мають однакову ширину та глибину 8 см. Сітки повинні бути виготовлені з прядива, джуту, нейлону або інших схвалених матеріалів і прикріплятися до задньої частини поперечини та стійок відповідними засобами. Вони повинні бути належно закріплені й не повинні заважати воротарю.

Стійки та поперечина повинні відрізнятися від кольору майданчика. Ворота повинні мати систему яка стабілізує та запобігає їх перекиданню. Переносні ворота можуть бути використані, якщо вони задовольняють цю вимогу.

ЗОНИ ЗАМІН

Зони замін – це ділянки бокової лінії напроти лави запасних, призначення яких описане у правилі 3 :

- Вони розташовуються перед технічної площею, мають довжину 5 м і позначаються відрізками ліній, кожна завширшки 8 см і завдовжки 80 см, з яких 40 см проводиться на майданчику та 40 см за його межами.

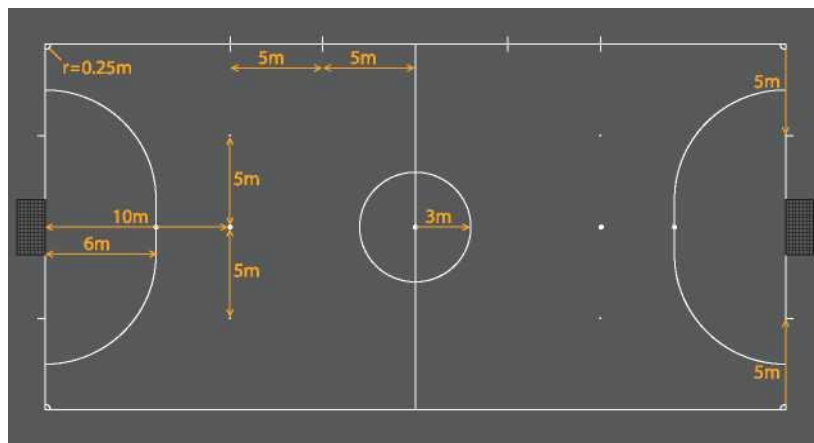
- Простір перед столом хронометриста по 5 м з обох боків від середньої лінії повинен бути вільним.

- Зона заміни команди розташовується на тій половині майданчика, на якій команда захищається, і змінюється в другій половині матчу та в періоди додаткового часу, якщо такі є.

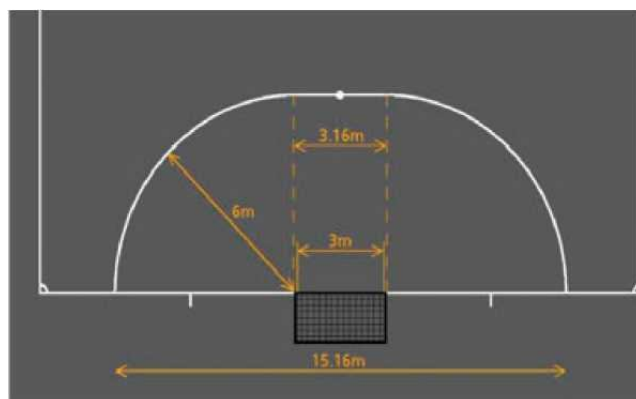
МАЙДАНЧИК ДЛЯ ГРИ

РОЗМІРИ МАЙДАНЧИКА ДЛЯ ГРИ

ШТРАФНИЙ МАЙДАНЧИК

ПРАВИЛО 2 М'ЯЧ. МАТЕРІАЛ ТА ТЕХНІЧНІ ДАНІ

М'яч повинен:

- мати форму сфери;
- бути виготовленим зі шкіри або іншого придатного (схваленого) матеріалу;
- мати довжину окружності не більше 64 см і не менше 62 см;
- мати вагу на початку матчу не більше 440 г та не менше 400 г;
- мати тиск, у межах 0,6–0,9 атм (600–900 г/см²) на рівні моря;
- мати перший відскік не менше 50 см і не більше 65 см у разі падіння з висоти 2 м.

ЗАМІНА ПОШКОДЖЕНОГО М'ЯЧА

Якщо м'яч лопнув, розірвався, втратив свою форму або став непридатним під час гри, тоді гра зупиняється:

– матч поновлюється спірним запасним м'ячем із місця, де попередній м'яч став непридатним, за винятком випадків, якщо гра була зупинена в штрафній площі, у цьому разі один з арбітрів вкидає «спірний м'яч» на лінії штрафної площі в точці, найближчій до місця, де розміщувався попередній м'яч у момент зупинки гри;

– матч поновлюється повторним ударом, якщо м'яч лопнув або прийшов у непридатність під час виконання штрафного удару без стінки, десяти метрового або пенальті і не торкнувся поперечини, стійок воріт або гравця та при цьому не було скоєно порушення.

Якщо м'яч лопнув або прийшов в непридатність, коли він не був у грі (при початковому ударі, кидку від воріт, кутовому, спірному, штрафному або вільному ударі, пенальті чи ударі з бокової лінії):

– матч поновлюється відповідно до правил гри з футболу.

М'яч не може бути замінений під час гри без дозволу арбітрів.

ЛОГОТИПИ НА М'ЯЧАХ

На додаток до вимог правила 2, схвалення м'яча для використання у матчах офіційних змагань, організованих під егідою ФІФА або конфедерацій, обумовлюється нанесенням на ньому одного з таких маркувань:

- офіційний логотип «FIFA APPROVED»;
- офіційний логотип «FIFA INSPECTED»;
- логотип «INTERNATIONAL MATCHBALL STANDART».

**IMS
INTERNATIONAL
MATCHBALL
STANDARD.**

Такий логотип на м'ячі означає, що він був офіційно протестований і визнаний відповідним спеціальним технічним вимогам, які відрізняються для кожного логотипу на додаток до мінімальних вимог, регламентованих правилом 2. Перелік додаткових вимог для кожного конкретного відповідного логотипу має бути затверджений Міжнародною радою (IFAB). Організації, які проводять тестування, підлягають затвердженню ФІФА. Національні асоціації у своїх змаганнях можуть також вимагати використання м'ячів із будь-яким з цих трьох зазначених вище типів маркування.

РЕКЛАМА

У матчах офіційних змагань, які проводяться під егідою ФІФА, конфедерацій чи національних асоціацій, не дозволяється жодна з форм комерційної реклами на м'ячі, за винятком емблеми змагань, організатора змагань та затвердженої торгової марки виробника. Регламент змагань може обмежити розмір та кількість таких маркувань.

ПРАВИЛО 3 КІЛЬКІСТЬ ГРАВЦІВ. ГРАВЦІ

Матч проводиться за участю двох команд, кожна з яких складається не більше ніж із п'яти гравців, один з них є воротарем.

Матч не може розпочатися, якщо будь-яка з команд складається менше ніж із трьох гравців.

Матч припиняється, якщо в одній із команд залишилося менше трьох гравців на майданчику.

ОФІЦІЙНІ ЗМАГАННЯ

Максимум дев'ять запасних гравців можуть бути використані в будь-якому матчі офіційного змагання, яке проводиться під егідою ФІФА, конфедерацій або асоціацій. Регламент змагань повинен визначати кількість запасних гравців, але не більше ніж дев'ять.

Кількість замінів, які можуть бути використані під час матчу, не обмежена.

ІНШІ МАТЧІ

У матчах за участю національних команд «А» можуть бути використані щонайбільше до десяти запасних.

У всіх інших матчах більша кількість запасних гравців може бути використана за умови, якщо:

- команди досягли згоди про їхню максимальну кількість;
- арбітри поінформовані до початку матчу.

Якщо арбітри не поінформовані або, якщо угода не досягнута до початку матчу, то допускається не більше десяти запасних.

УСІ МАТЧІ

У всіх матчах прізвища гравців і запасних гравців повинні бути надані арбітрам до його початку, незалежно від того чи є вони чи їх немає. Будь який запасний гравець, прізвище якого не було надано арбітрам до початку гри, не може брати участь у матчі.

ПРОЦЕДУРА ЗАМІНИ

Заміна може бути виконана в будь-який час, незалежно від того використовується м'яч в грі або – ні. У разі заміни гравця на запасного, необхідно дотримуватися таких умов:

- гравець залишає ігровий майданчик у зоні заміни своєї команди, крім винятків, передбачених правилами гри;
- запасний виходить на ігровий майданчик тільки після того, як гравець покине його;
- запасний гравець виходить на ігровий майданчик у зоні заміни своєї команди;
- заміна завершена, коли запасний гравець виходить на ігровий майданчик у зоні заміни своєї команди, після того, як запасний гравець передасть манишку гравцю, який покидає ігровий майданчик. У разі неможливості передачі манишки гравцю, у зв'язку з тим, що він покинув ігровий майданчик в іншому місці відповідно до вимог правил гри, то у цьому випадку, запасний гравець повинен передати манишку третьому арбітру;
- з цього моменту запасний стає гравцем, а замінений гравець стає запасним гравцем;
- замінений гравець може прийняти подальшу участь у матчі;
- усі запасні гравці перебувають у підпорядкуванні та під юрисдикцією арбітрів, незалежно від того беруть участь у грі чи ні;
- якщо подовжується тайм для виконання шести метрового, десяти метрового або штрафного удару без стінки, то тільки воротар команди, яка захищається може бути замінений.

ЗМІНА ВОРОТАРЯ

- будь-який запасний гравець може помінятися місцями з воротарем, не інформуючи арбітрів і не чекаючи зупинки матчу;
- будь-який гравець може помінятися місцями з воротарем;

– гравець, який міняється місцями з воротарем, повинен зробити це під час зупинки гри і поінформувати арбітрів до виконання зміни;

– гравець чи запасний гравець, який змінює воротаря, повинен вдягнути футболку одного кольору з футболкою воротаря, під номером, нанесеним з боку спини, має бути написано «ПОРУШЕННЯ І САНКЦІЇ».

Якщо запасний гравець виходить на ігровий майданчик раніше, ніж замінений гравець покинув його, або не в зоні заміни своєї команди:

– арбітри зупиняють гру (необов'язково негайно, якщо вони можуть застосувати принцип переваги);

– арбітри попереджають його за порушення процедури заміни та пропонують йому покинути ігровий майданчик.

Якщо арбітри зупиняють гру, то вона поновлюється вільним ударом протилежною командою з місця, де використовувався м'яч у момент зупинки гри (див. правило 13 – Штрафний та вільний удари). Якщо цей запасний гравець чи його команда здійснюють також інше порушення, то гра поновлюється згідно з розділом «Трактування правил гри та рекомендації для арбітрів» (правило 3).

Якщо під час виконання заміни гравець залишає майданчик з причин, не передбачених правилами гри та поза зоною заміни його команди:

– арбітри зупиняють гру (також необов'язково в той самий момент, якщо вони можуть застосувати принцип переваги);

– арбітри попереджають його за порушення процедури заміни.

Якщо арбітри зупиняють гру, то вона поновлюється вільним ударом протилежною командою з місця, де використовувався м'яч у момент зупинки гри (див. правило 13 – Розташування при штрафному і вільному ударі).

У разі будь-яких інших порушень цього Правила:

– гравцям, які вчинили їх, виноситься попередження матч поновлюється вільним ударом протилежною командою з місця, де знаходився м'яч у момент зупинки гри (див. правило 13 – Штрафний та вільний удари). В особливих випадках гра поновлюється згідно з розділом «Трактування правил гри з футзалу та рекомендації для арбітрів» (правило 3).

ВИЛУЧЕННЯ ГРАВЦІВ ТА ЗАПАСНІ ГРАВЦІ

Гравець, який був вилучений до початкового удару, може бути замінений тільки одним із внесених до рапорту арбітра запасних гравців.

Внесений до рапорту арбітра запасний гравець, який був вилучений, або до початкового удару, або після початку гри, не може бути замінений.

Запасний гравець може замінити вилученого гравця та вийти на майданчик після закінчення двох повних хвилин після вилучення за умови, що він отримав дозвіл від хронометриста або третього арбітра (асистентів арбітра) і якщо не був зарахований гол до закінчення двох хвилин, у цьому разі дотримуються такі умови:

- якщо п'ять гравців грають проти чотирьох, і команда з більшою кількістю гравців забиває гол, то команда з чотирма гравцями може бути доповнена п'ятим гравцем;

- якщо обидві команди грають із трьома або чотирма гравцями й забивається гол, то обидві команди залишаються з тією самою кількістю гравців;

- якщо п'ять гравців грають проти трьох або чотири проти трьох і команда з більшою числом гравців забиває гол, то команда з трьома гравцями може бути доповнена тільки одним гравцем;

- якщо команда, яка забиває гол, складається з меншої кількості гравців, то гра продовжується без зміни кількості гравців.

ПРАВИЛО 4 ЕКІПРУВАННЯ ГРАВЦІВ

БЕЗПЕКА

Гравець не повинен використовувати екіпіровку або носити будь-які предмети, які можуть становити небезпеку для самого себе або іншого гравця (це також стосується будь-яких ювелірних виробів).

БАЗОВА ЕКІПРОВКА

До комплекту базової, обов'язкової екіпіровки гравця входять такі окремі предмети:

- футболка або сорочка – якщо під футболку або сорочку вдягнена ще майка, то її рукава мають бути однакового кольору з рукавами футболки чи сорочки;

- шорти – якщо під шорти одягнені ще труси або рейтузи, то вони мають бути однакового кольору із шортами;

- гетри – якщо стрічка або подібний матеріал накладається зверху, він має бути такого самого кольору, як і та частина гетрів, на які його накладають;

- щитки;

- взуття – із парусини або з м'якої шкіри або спортивне взуття з підошвою з гуми або подібного матеріалу.

ЩИТКИ

- повністю закриваються гетрами;
- виготовляють з гуми, пластмаси або аналогічного матеріалу;
- забезпечують достатній ступінь захисту.

КОЛІР ФОРМИ

- дві команди повинні носити екіпіровку таких кольорів, яка відрізняється одна від одної, а також арбітрів та їхніх асистентів;
- кожен воротар повинен носити екіпіровку такого кольору, яка відрізняє його від інших гравців, арбітрів і їхніх асистентів.

ПОРУШЕННЯ ТА САНКЦІЇ

У разі будь-якого порушення цього правила:

- гру не потрібно зупиняти;
- винний гравець, на вимогу арбітрів повинен покинути майданчик для приведення екіпірування у порядок. Він може повернутися після наступного введення м'яча у гру, якщо він до цього часу вже привів екіпірування в порядок;
  - будь-який гравець, який покинув майданчик на вимогу арбітрів, щоб привести своє екіпірування у порядок, не повинен повертатися на майданчик без дозволу арбітрів або третього арбітра;
  - арбітри, або самі, або третій арбітр перевіряють, що екіпірування гравця приведенне в порядок, перш ніж дозволити йому повернутися на майданчик;
  - гравцеві, якщо він не був замінений, дозволяється повернутися на майданчик тільки, коли м'яч вийде з гри, або під контролем третього арбітра, коли м'яч використовується у грі;
  - гравець, який покинув майданчик на вимогу арбітрів через порушення цього правила, і не будучи заміненим, повертається на майданчик без дозволу арбітрів або третього арбітра, повинен бути попереджений.

ПОНОВЛЕННЯ ГРИ

Якщо гра зупинена арбітрами для винесення попередження:

- матч поновлюється вільним ударом, що виконується гравцем протилежної команди, з місця, де був м'яч у момент зупинки гри (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударах).

РЕКЛАМА НА ЕКІПРУВАННІ

Базова обов'язкова екіпіровка

На основній обов'язковій екіпіровці не повинно бути жодних політичних, релігійних чи особистих гасел, заяв або зображень. Команда гравця, у якого базова обов'язкова екіпіровка має політичні, релігійні чи особисті гасла, заяви або зображення буде каратися організаторами змагань або ФІФА.

Нижня білизна

Гравці не повинні демонструвати нижню білизну, на якій зображено політичні, релігійні чи особисті гасла, заяви та зображення, чи будь-яка реклама, крім логотипу виробника. Гравці або команди, які демонструють нижню білизну, яка показує політичні, релігійні чи особисті гасла, заяви та зображення, чи реклама, крім логотипу виробника, каратимуться організаторами змагань або ФІФА.

Кожен матч проводиться двома арбітрами, арбітром та другим арбітром, які володіють всіма повноваженнями для забезпечення повного дотримання Правил гри, пов'язаних із матчем, на який вони були призначені.

ПРАВИЛО 5 АРБІТРИ

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ

Арбітри:

- забезпечують суворе дотримання правил гри;
- контролюють матч у співпраці з асистентами арбітрів, там, де це можна застосувати;
- забезпечують, щоб м'ячі, які будуть використовувати у матчі, відповідали вимогам правила 2;
- забезпечують, щоб екіпірування гравців відповідало вимогам правила 4;
- ведуть записи у матчі;
- на свій розсуд у разі будь-якого порушення правил гри зупиняють, переривають або зовсім припиняють матч;
- зупиняють матч через будь-яке стороннє втручання;
- зупиняють матч, якщо, на їхню думку, гравець отримав серйозну травму, і забезпечують, щоб він покинув ігровий майданчик. Травмований гравець може повернутися на майданчик тільки після поновлення гри;
- дозволяють продовжити гру до виходу м'яча із гри, якщо гравець, на їхню думку, отримав легку травму;
- забезпечують, щоб будь-який гравець з кривавою раною покинув ігровий майданчик. Гравець може повернутися на майданчик тільки після того, як

отримав сигнал від арбітрів, які повинні переконатися, або самі, або за допомогою третього арбітра, що кровотеча зупинена;

- продовжують гру, якщо команда, проти якої було вчинено порушення, отримує вигоду від такої переваги й карають первинне порушення, якщо очікувану перевагу реалізувати не вдалося;

- карають за більш серйозне порушення, коли гравець здійснює більше одного порушення одночасно;

- карають за серйозніший дисциплінарний проступок, коли гравець здійснює більше ніж один дисциплінарний проступок одночасно;

- виносить дисциплінарні санкції щодо гравців, винних у порушеннях, які караються попередженням або вилученням. Вони не зобов'язані виносити ці санкції негайно, але повинні зробити це у найближчий вихід м'яча з гри;

- застосовують санкції стосовно офіційних осіб команди, які не поведуться себе у відповідальній манері й можуть, на свій розсуд, вилучити їх з технічної зони та прилеглої до ігрового майданчика області;

- забезпечують, щоб сторонні особи не виходили на ігровий майданчик;

- сигналізують про поновлення матчу після його зупинки;

- подають сигнали, описані у розділі «Жести арбітра та асистента арбітра»;

- розташовуються на майданчику як описано у розділі «Розташування, коли м'яч у грі», який є частиною «Трактування правил гри і рекомендацій для арбітрів» (правило 5 – Арбітри) у випадках, коли від них вимагається діяти у такий спосіб;

- надають у організацію яка проводить змагання, рапорт арбітра, який містить інформацію про будь-які дисциплінарні санкції, ужиті щодо гравців і/або офіційних осіб команд, а також про будь-які інші інциденти, які відбулися до, під час або після матчу.

Арбітр:

- діє як хронометрист і третій арбітр у разі, якщо асистенти арбітрів відсутні;

- призупиняє або припиняє матч за своїм розсудом за будь-які порушення правил гри;

- призупиняє або припиняє матч через будь-яке стороннє втручання.

Другий арбітр:

- замінює арбітра у разі, якщо він отримав травму або захворів (РІШЕННЯ АРБІТРІВ).

Рішення арбітрів за фактами, пов'язаними з грою, зокрема рішення зараховувати гол чи ні, і результат матчу є остаточними.

Арбітри можуть змінити рішення тільки у разі, якщо вони зрозуміють, що воно помилкове, або за своїм розсудом, або за рекомендацією асистента арбітра, але за умови, що вони ще не поновили гру або матч не завершений. Рішення арбітра превалює над рішенням другого арбітра, якщо вони одночасно фіксують порушення, але існує розбіжність між ними.

У разі необґрунтованого втручання або неналежної поведінки арбітр звільняє другого арбітра або асистента арбітра від виконання цих обов'язків, вживає заходів для їх заміни та подає рапорт в організацію, що проводить змагання.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АРБІТРІВ

Арбітри (або де це може бути застосовано асистенти арбітрів) не несуть відповідальності за таке:

- будь-яку травму, отриману гравцем, офіційною особою команди чи глядачем;
- будь-яке пошкодження майна;
- будь-який інший збиток, понесений будь-якою особою, клубом, компанією, асоціацією або іншою організацією, який обумовлений або міг бути обумовлений будь-яким рішенням, прийнятим ними відповідно до вимог правил гри з футболу або щодо звичайних процедур, необхідних для управління, проведення та контролю матчу.

Такі рішення можуть включати:

- рішення про те, дозволити або не дозволити проведення матчу через стан ігрового майданчика або прилеглого до нього простору або через погодні умови;
- рішення про припинення матчу з якої-небудь причини;
- рішення щодо придатності обладнання ігрового майданчика та м'яча, що використовуються під час матчу;
- рішення зупиняти або не зупиняти матч зумовлене втручанням глядачів або при будь-яких проблемах на трибуні для глядачів;
- рішення зупиняти або не зупиняти гру, щоб дозволити травмованому гравцю залишити ігровий майданчик для надання медичної допомоги;
- рішення про вимогу до травмованого гравця залишити ігровий майданчик для надання медичної допомоги;
- рішення дозволити або не дозволити гравцеві носити деякі предмети одягу або екіпірування;
- рішення (там, де вони мають повноваження) про те, щоб дозволити або не дозволити будь-яким особам (зокрема офіційним особам команди або стадіону, представникам служби безпеки, фотографам чи іншим представникам за-

собів масової інформації) перебувати в безпосередній близькості від ігрового майданчика;

– будь-яке рішення, яке вони можуть прийняти відповідно до правил гри або в силу своїх обов'язків згідно з положеннями ФІФА, конфедерацій, національних асоціацій або регламентом змагань, за яким проводиться матч.

МІЖНАРОДНІ МАТЧІ

Другий арбітр є обов'язковим у міжнародних матчах.

РЕЗЕРВНИЙ АСИСТЕНТ АРБІТРА

У турнірах або змаганнях, у яких призначений резервний асистент арбітра, його права та обов'язки повинні здійснюватися відповідно до принципів, які містяться в цьому виданні.

ПРАВИЛО 6 АСИСТЕНТИ АРБІТРІВ

ПОВНОВАЖЕННЯ АСИСТЕНТІВ АРБІТРІВ

На матч можуть бути призначені два асистенти арбітрів (третій арбітр та хронометрист), які повинні виконувати свої обов'язки відповідно до правил гри. Вони розташовуються за межами ігрового майданчика, на рівні середньої лінії і на тій самій стороні, де розміщуються зони заміни.

Хронометрист залишається сидіти за столом хронометриста, тоді як третій арбітр може виконувати свої обов'язки сидячи або стоячи.

Хронометрист і третій арбітр повинні мати спеціальний хронометр та необхідне обладнання для показу та обліку накопичених акумулятивних порушень, яке надається асоціацією або клубом, під чиєю юрисдикцією проводиться матч.

Їм надається стіл хронометриста для того щоб вони правильно виконували свої обов'язки.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Третій арбітр:

- допомагає арбітрам і хронометристу;
- веде облік гравців, які беруть участь у матчі;
- контролює заміну м'ячів на прохання арбітрів;
- перевіряє екіпірування запасних гравців до їх виходу на ігровий майданчик записує номери гравців, які забили голи;
- інформує хронометриста, коли офіційна особа команди попросить тайм-аут (див. правило 7 – Тривалість матчу);

- показує обов'язковим жестом тайм-аут після того, як пролунає звуковий сигнал, поданий хронометристом, щоб поінформувати арбітрів і команди про те, що тайм-аут надано;
- веде облік наданих тайм-аутів;
- веде облік набраних акумулятивних порушень кожною командою зафіксованих арбітрами в кожному таймі матчу;
- показує обов'язковим жестом, що одна з команд зробила п'ять накопичених порушень у певному таймі;
- ставить на стіл хронометриста видимий знак, який показує, що команда здійснила п'ять накопичених фолів у певному таймі гри;
- записує прізвища та номери всіх попереджених або вилучених гравців;
- перед початком кожного тайму гри вручає офіційним особам граючих команд картки для надання тайм-аутів, і забирає їх у кінці кожного тайму, якщо вони не були використані:

FIFA'

For the Game. For the World.

ТАЙМ-АУТ

- вручає картки офіційним особам кожної команди, які показують, коли запасний гравець може вийти на ігровий майданчик, щоб замінити гравця, який був вилучений:

FIFA*

For the Game. For the World.

ЗАПАСНИЙ ГРАВЕЦЬ МОЖЕ ВИЙТИ НА МАЙДАНЧИК ЗА _ ХВИЛИН (I) І _ СЕКУНД (II) ДО ЗАКІНЧЕННЯ ТАЙМУ

- спільно з арбітрами контролює вихід гравця, який залишив майданчик для приведення в порядок свого екіпірування;

- спільно з арбітрами контролює вихід гравця, який залишив майданчик через травму будь-якого роду;

- сигналізує арбітрам, коли була допущена очевидна помилка у разі винесення попередження або вилучення гравця або, якщо агресивна дія була скоєна поза полем їхнього зору. У кожному разі тільки арбітри приймають рішення з усіх фактів, пов'язаних із грою;

- контролює поведінку осіб, які знаходяться у технічних площах, якщо такі є, і на лавках запасних, а також інформує арбітрів про будь-яку неналежну поведінку;

- веде запис зупинок у грі через стороннє втручання та їхні причини;
- надає будь-яку іншу інформацію, яка стосується до гри;
- розташовується на майданчику як описано в розділі «Розташування, коли м'яч у грі», який є частиною «Трактування Правил гри і рекомендацій для арбітрів» (правило 5 – Арбітри) у випадках, коли від нього вимагається діяти у такий спосіб;
- замінює другого арбітра у разі, якщо арбітр або другий арбітр отримають травму або будуть нездорові.

Хронометрист:

- 1) забезпечує, щоб тривалість матчу відповідала вимогам правила 7, а саме:
  - включає хронометр після правильно виконаного початкового удару;
  - зупиняє хронометр, коли м'яч вийде з гри;
  - відновлює хронометраж гри після правильно виконаного удару з бокової лінії, вкидання від воріт, кутового або початкового удару, штрафного або вільного ударів, шести метрового або десяти метрового ударів або спірного м'яча;
- 2) відображає на демонстраційному табло, якщо таке є, голи, накопичені порушення і тайми матчу;
- 3) надає тайм-аут на прохання команди свистком або акустичним сигналом, який відрізняється від тих, які використовують арбітри після того, як йому повідомить третій арбітр;
- 4) тривалість часу тайм-ауту – одна хвилина;
- 5) сигналізує про закінчення однохвилинного тайм-ауту свистком або акустичним сигналом, який відрізняється від тих, які використовують арбітри;
- 6) сигналізує про п'ять накопичених командою порушень свистком або акустичним сигналом, який відрізняється від тих, які використовують арбітри, після того, як його проінформує третій арбітр;
- 7) час вилучення гравця складає дві хвилини;
- 8) сигналізує про закінчення першої половини, закінчення матчу, або про закінчення таймів додаткового часу, якщо такі є, свистком або акустичним сигналом, який відрізняється від тих, які використовують арбітри;
- 9) розташовується на майданчику як описано в розділі «Розташування, коли м'яч у грі», який є частиною «Трактування Правил гри з футболу та рекомендацій для арбітрів» (правило 5 – Арбітри) у випадках, коли від нього вимагається діяти у такий спосіб;
- 10) виконує обов'язки третього арбітра у разі його відсутності;
- 11) надає будь-яку іншу інформацію, яка стосується гри.

МІЖНАРОДНІ МАТЧІ

У міжнародних матчах наявність третього арбітра та хронометриста є обов'язковою.

У міжнародних матчах використовуваний хронометр повинен включати в себе всі необхідні функції (точний хронометраж, пристрій для показу часу двохвилинного вилучення чотирьох гравців одночасно та контроль накопичених порушень кожної команди протягом кожного тайму матчу).

ПРАВИЛО 7 ТРИВАЛІСТЬ МАТЧУ

ТАЙМИ ГРИ

Матч триває два рівних тайми по 20 хвилин, якщо інше взаємно не обумовлено між арбітром і двома командами. Будь-яка домовленість про зміну тривалості таймів повинна бути зроблена до початку матчу та підкорятися вимогам Регламенту змагань.

ЗАКІНЧЕННЯ ТАЙМІВ ГРИ

Хронометрист сигналізує про закінчення кожного тайму акустичним сигналом або свистком. Почувши свисток або акустичний сигнал хронометриста, один із арбітрів сповіщає про закінчення тайму або матчу своїм свистком, дотримуючись такого:

– якщо має бути виконаний або повторений удар із десяти метрової відмітки або штрафний удар, починаючи з шостого накопиченого порушення, то тайм, про який йде мова, продовжується, поки удар не буде виконаний;

– якщо має бути виконаний або повторений шестиметровий удар, то тайм, про який йде мова, продовжується, поки удар не буде виконаний.

Якщо м'яч спрямований в одні з воріт, то арбітри повинні дочекатися закінчення удару, перш ніж може прозвучати свисток або акустичний сигнал хронометриста. Тайм закінчено, коли:

– м'яч рухається безпосередньо у ворота та забивається гол;

– м'яч залишає межі ігрового майданчика;

– м'яч торкається воротаря або будь-якого іншого гравця команди, яка захищається, стійок воріт, поперечини або майданчика та перетинає лінію воріт і зараховується гол;

– воротар або будь-який інший гравець команди, яка захищається, торкається м'яча або він відскакує від стійок або поперечини та не пересікає лінію воріт;

– м'яч торкається будь-якого гравця команди, яка володіє м'ячем, крім випадків, коли призначений вільний удар і м'яч спрямований у ворота після торкання другого гравця не було скоєно порушення, яке карається штрафним, вільним, шести метровим ударами та не потрібно їх повторення.

Якщо однією з команд було вчинено порушення, яке карається штрафним ударом, починаючи з шостого накопиченого порушення або шести метровим ударом, то тайм закінчено, коли:

- м'яч не спрямований безпосередньо у ворота;
- м'яч спрямований безпосередньо у ворота і забивається гол;
- м'яч залишає межі майданчика;
- м'яч торкається однієї або обох стійок воріт, поперечини, воротаря або будь-якого іншого гравця команди, яка захищається, і проходить у ворота;
- м'яч торкається однієї або обох стійок воріт, воротаря або будь-якого іншого гравця команди, яка захищається і не проходить у ворота;
- не було скоєно іншого порушення, яке карається штрафним, вільним або шести метровими ударами.

Якщо однією з команд було вчинено порушення, яке карається штрафним ударом до шостого накопиченого порушення, то тайм закінчено, коли:

- м'яч не спрямований безпосередньо в ворота;
- м'яч спрямований безпосередньо в ворота та забивається гол;
- м'яч залишає межі ігрового майданчика;
- м'яч торкається однієї або обох стійок воріт, поперечини, воротаря або будь-якого іншого гравця команди, яка захищається, і проходить у ворота;
- м'яч торкається однієї або обох стійок воріт, поперечини, воротаря або будь-якого іншого гравця команди, яка захищається, і не проходить у ворота;
- м'яч торкається гравця команди, яка виконує удар.
- не було скоєно інше порушення, яке карається штрафним, вільним або шести метровими ударами.

Якщо однією з команд було вчинено порушення, яке карається вільним ударом, то тайм закінчено, коли:

- м'яч спрямований безпосередньо у ворота й під час польоту не торкається будь-кого з гравців або торкається однієї або обох стійок воріт або поперечини та проходить у ворота. У цьому разі гол не зараховується;
- м'яч залишає межі майданчика;
- м'яч торкається однієї або обох стійок воріт або поперечини після торкання воротаря або будь-якого іншого гравця команди, яка захищається або атакуючої команди та проходить у ворота м'яч торкається однієї або обох стійок воріт або поперечини після торкання воротаря або будь-якого іншого грав-

ця команди, яка захищається або атакуючої команди та не проходить у ворота;

- не було скоєно інше порушення, яке карається штрафним, вільним або шести метровим ударами.

ТАЙМ-АУТ

Команди мають право на одно хвилинну перерву (тайм-аут) у кожному таймі.

Повинні дотримуватися такі умови:

- офіційні особи команди мають право попросити у третього арбітра або хронометриста, якщо третій арбітр відсутній, 1-хвилинну перерву (тайм-аут), використовуючи надану картку;

- хронометрист надає тайм-аут, коли м'яч вийшов з гри або вона зупинена та команда, яка попросила тайм-аут, має право на його отримання, використовуючи свисток або акустичний сигнал, що відрізняється від тих, які використовують арбітри;

- під час тайм-ауту гравці можуть залишатися на або за межами майданчика. Для того щоб попити, гравці повинні покинути майданчик;

- під час тайм-ауту запасні гравці повинні залишатися за межами ігрового майданчика;

- під час тайм-ауту офіційним особам команди не дозволяється давати інструкції на майданчику;

- заміни можуть бути зроблені тільки після того, як прозвучав акустичний сигнал або свисток, який сигналізує про закінчення тайм-ауту;

- команда, яка не попросила тайм-аут в першому таймі, має право тільки на один тайм-аут у другому таймі;

- якщо немає ні третього арбітра, ні хронометриста, офіційна особа команди може попросити тайм-аут у арбітрів;

- тайм-аути не надаються під час додаткового часу, якщо він призначений.

ПЕРЕРВА МІЖ ТАЙМАМИ

Гравці мають право на перерву між таймами.

Перерва між таймами не повинна перевищувати 15 хвилин.

Тривалість перерви між таймами повинна бути вказана в Регламенті змагань.

Тривалість перерви між таймами може бути змінена тільки за згодою арбітра.

НЕДОГРАНИЙ МАТЧ

Недограний матч переграється, якщо регламентом змагань не передбачено інше.

ПРАВИЛО 8 ПОЧАТОК ТА ПОНОВЛЕННЯ ГРИ

ПЕРЕДМАТЧЕВІ ПРОЦЕДУРИ

Підкидається монета і команда, яка виграла жереб, обирає ворота, які вона буде атакувати у першій половині матчу.

Інша команда повинна виконувати початковий удар.

Команда, яка виграла жеребкування, виконує початковий удар у другій половині матчу.

У другому таймі команди міняються сторонами ігрового майданчика та атакують протилежні ворота.

ПОЧАТКОВИЙ УДАР

Початковий удар – це спосіб початку або поновлення гри:

- на початку матчу;
- після забитого м'яча;
- на початку другої половини матчу;
- на початку кожного тайму додаткового часу, якщо він призначений.

Гол не може бути зарахований безпосередньо з початкового удару.

ПРОЦЕДУРА

- усі гравці повинні розташовуватися на своїх половинах ігрового майданчика;
- суперники команди, яка виконує початковий удар, знаходяться не ближче 3 м від м'яча, поки він не ввійде у гру;
- м'яч встановлюється нерухомо на центральній позначці;
- арбітр дає сигнал;
- м'яч знаходиться у грі, коли по ньому нанесений удар, і він рухається вперед.

Після забитого м'яча та за умови, що тайм не закінчився, початковий удар виконує протилежна команда.

ПОРУШЕННЯ ТА САНКЦІЇ

Якщо м'яч використовується у грі та гравець, який виконує початковий удар, торкається його повторно (не руками), перш ніж інший гравець торкнеться м'яча, тоді:

- вільний удар виконується протилежною командою з місця, де розташовувався м'яч у момент порушення (див. правило – 13 Розташування при штрафному та вільному ударах).

Якщо м'яч використовується у грі та гравець, який виконує початковий удар, навмисне зіграє в м'яч рукою, перш ніж інший гравець торкнеться м'яча, тоді:

– штрафний удар виконується протилежною командою з місця, де знаходився м'яч у момент порушення (див. правило – 13 Розташування при штрафному та вільному ударах) і його команда карається накопиченим фолом.

У разі будь-якого іншого порушення процедури виконання початкового удару:

– початковий удар повторюється, і принцип переваги не може бути застосований.

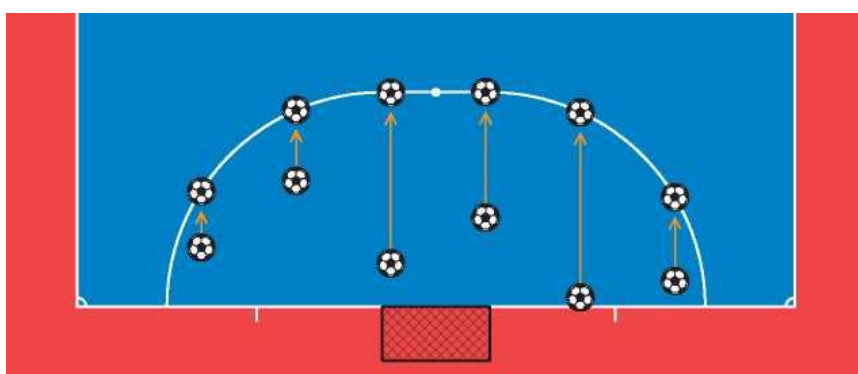
СПІРНИЙ М'ЯЧ

Коли м'яч використовується у грі, арбітрам тимчасово знадобилося зупинити гру за будь-якої причини, яка не прописана у інших розділах правил гри, то матч поновлюється «спірним м'ячем». Матч також поновлюється спірним м'ячем, коли це передбачено правилами гри.

ПРОЦЕДУРА

Арбітр або другий арбітр кидає м'яч у тому місці, де він перебував у момент зупинки гри, якщо гра не була зупинена у штрафній площі, в цьому разі один з арбітрів вкидає м'яч на лінії штрафної площі в місці, найближчому до місця, розташовується м'яч у момент зупинки гри.

Гру поновлено, коли м'яч торкнеться поверхні ігрового майданчика. Якщо м'яч покине майданчик після контакту з її поверхнею, і ніхто з гравців не торкнеться його після того, як він увійшов у гру, то спірний м'яч вкидається в тому самому місці, де його було кинуто в перший раз.

Порушення та санкції

М'яч вкидається повторно з того ж самого місця, де він був кинутий у перший раз:

– якщо його торкнеться гравець перш, ніж він торкнеться ігрового майданчика;

– якщо м'яч залишає ігровий майданчик після того, як він торкнувся поверхні майданчика та при цьому гравець не торкнувся його;

– якщо відбувається будь-яке порушення перш ніж м'яч торкнеться поверхні майданчика.

Якщо гравець, після того як м'яч торкнеться майданчика, направляє м'яч безпосередньо у одні із воріт і:

– якщо м'яч безпосередньо проходить у ворота суперника, то призначається вкидання від воріт;

– якщо м'яч безпосередньо проходить у власні ворота, то призначається кутовий удар.

Якщо гравець, після того як м'яч торкнеться поверхні майданчика, робить декілька дотиків у напрямку будь-яких воріт і:

– якщо м'яч безпосередньо проходить у ворота, то зараховується взяття воріт.

ПРАВИЛО 9 М'ЯЧ У ГРІ ТА НЕ У ГРІ

М'ЯЧ У ГРІ ТА НЕ У ГРІ

М'яч не у грі, коли:

– він повністю перетнув лінію воріт або бокову лінію по поверхні або по повітрю;

– гра була зупинена арбітрами;

– він вдариться у стелю.

М'яч використовується у грі у всіх інших випадках, зокрема, якщо:

– він відскакує від стійки або поперечини воріт і залишається на майданчику;

– він відскакує від арбітрів, коли вони знаходяться на майданчику.

КРИТИЙ ІГРОВИЙ МАЙДАНЧИК

Мінімальна висота стель становить 4 м і передбачається регламентом змагань.

Якщо м'яч потрапляє в стелю, коли він у грі, то матч поновлюється ударом з бокової лінії суперником команди, гравець якої останнім торкнувся м'яча. Удар з бокової лінії виконується з місця на боковій лінії, найближчого до місця на майданчику, над яким м'яч потрапив у стелю (див. правило – 15 Розташування при ударі з бокової лінії).

ПРАВИЛО 10 МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ ЗАРАХУВАННЯ ГОЛУ

ЗАРАХУВАННЯ ГОЛУ

Гол зараховується, коли м'яч повністю перетинає лінію воріт між стійками та під поперечиною та за умови, що команда, яка забила гол, перед цим не порушила правил гри.

Гол не зараховується, якщо воротар атакуючої команди зі своєї штрафної площі навмисне кинув або б'є м'яч рукою, і є останнім, який торкнувся або що зіграв у м'яч.

Якщо після забитого гола арбітри зрозуміють перш ніж гра буде поновлена, що команда, яка забила гол, грає з зайвим гравцем або неправильно виконала заміну, то вони не повинні зараховувати гол, а повинні відновити гру вільним ударом, який виконується суперником порушника з будь-якої точки усередині штрафної площі. Якщо початковий удар був уже виконаний, вони вживають заходів щодо гравця, який порушив правила, передбачені правилом 3, але гол зараховується. Арбітри повідомляють про те, що трапилося, в організацію, яка відповідальна за проведення змагання. Якщо м'яч забитий протилежною командою, то він зараховується.

ПЕРЕМОГА КОМАНДИ

Команда, яка забила більшу кількість голів протягом матчу, вважається переможцем. Якщо обидві команди забили рівну кількість голів, або не забили жодного, то матч завершується внічию.

РЕГЛАМЕНТ ЗМАГАНЬ

Якщо регламентом змагань потрібно, щоб була визначена команда переможець за підсумками матчів удома та у гостях, то тільки такі процедури дозволяються для визначення команди, яка перемогла:

- правило голів забитих у гостях;
- додатковий час;
- удари з шести метрової позначки.

Ці процедури описані у розділі даних правил «Процедури визначення переможця в матчах дома та у гостях».

ПРАВИЛО 11 ПОЛОЖЕННЯ «ПОЗА ГРОЮ»

У футзалі положення «поза грою» немає.

ПРАВИЛО 12 ПОРУШЕННЯ ТА НЕНАЛЕЖНА ПОВЕДІНКА

Порушення та неналежна поведінка є порушеннями правил гри, які караються у такий спосіб.

ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ГРИ

Порушення правил гри караються штрафним ударом, шести метровим або вільним ударом.

ПОРУШЕННЯ, ЯКІ КАРАЮТЬСЯ ШТРАФНИМ УДАРОМ

Штрафний удар виконується командою суперників, якщо гравець скоїть будь-яке з таких семи порушень, які сталися, на думку арбітра в недбалій, нерозсудливій манері або з використанням надмірної сили:

- ударить або спробує вдарити суперника ногою;
- підставить або спробує підставити супернику підніжку;
- стрибне на суперника;
- небезпечно нападе на суперника;
- вдарить або спробує вдарити суперника рукою;
- штовхне суперника;
- при відборі м'яча зіб'є суперника.

Штрафний удар також виконується командою суперників, якщо гравець скоїть будь-яке з таких трьох порушень:

- затримає суперника;
- плюне в суперника;
- навмисне зіграє в м'яч рукою (це не стосується воротаря у межах своєї штрафної площі).

Штрафний удар виконується з місця, де було скоєно порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударах).

Зазвичай вище порушення накопичуються (акумуляуються).

ПОРУШЕННЯ, ЯКІ КАРАЮТЬСЯ ШЕСТИМЕТРОВИМИ УДАРАМИ

Шестиметровий удар призначається, якщо будь-яке із зазначених вище десяти порушень гравець скоїть у межах своєї штрафної площі незалежно від місця розташування м'яча, за умови, що він використовується у грі.

ПОРУШЕННЯ, ЯКІ КАРАЮТЬСЯ ВІЛЬНИМИ УДАРАМИ

Вільний удар виконується командою суперників, якщо воротар скоїть одне з таких чотирьох порушень:

- контролює м'яч руками або ногами на своїй половині ігрового майданчика більше чотирьох секунд;
- повторно торкається м'яча на своїй половині ігрового майданчика після того, як він був навмисне відіграний партнером за командою, перш ніж суперник зіграв або торкнувся м'яча;
- торкнеться м'яча руками у своїй штрафній площі після того, як він був навмисне відіграний партнером за командою;
- торкнеться м'яча руками у своїй штрафній площі після того, як він отримає його безпосередньо після удару м'яча бокової лінії від партнера за командою.

Вільний удар також виконується командою суперників, якщо, на думку арбітра, гравець:

- зіграє в небезпечній манері в безпосередній близькості від суперника;
- перешкоджає просуванню суперника;
- заважає воротареві ввести м'яч руками у гру;
- скоїть проти партнера по команді одне з дев'яти порушень, які караються штрафним ударом;
- скоїть будь-яке інше порушення, яке не згадане у правилі 12 або в будь-якому іншому правилі, за яке гра зупиняється для винесення попередження або вилучення гравця.

Вільний удар виконується з місця, де було скоєно порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному або вільному ударі).

НЕНАЛЕЖНА ПОВЕДІНКА

Неналежна поведінка карається попередженням або вилученням.

ДИСЦИПЛІНАРНІ ПОКАРАННЯ

Жовта картка використовується для того, щоб продемонструвати гравцю або запасному гравцю, що його було попереджено.

Червона картка використовується для того, щоб продемонструвати гравцю або запасному гравцю, що його було вилучено.

Тільки до гравців або запасних гравців можуть бути застосовані червоні або жовті картки. Відповідні картки демонструються тільки на ігровому майданчику з моменту, коли матч розпочався. В інших випадках арбітри інформують гравців та офіційних осіб команди про застосування дисциплінарних санкцій, в усній формі.

Арбітри мають право застосовувати дисциплінарні покарання з моменту, коли вони входять у приміщення, де розташовується майданчик до початку матчу і поки вони не залишать його.

Гравець, який здійснить порушення, яке карається попередженням або вилученням, або на ігровому майданчику або за його межами та спрямоване проти суперника, партнера за командою, арбітрів або іншої особи карається відповідно з характером вчиненого порушення.

ПОРУШЕННЯ, ЯКІ КАРАЮТЬСЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯМ

Гравець отримує попередження, якщо він скоїть одне з таких семи порушень:

- демонструє неспортивну поведінку;
- демонструє незгоду словом або дією з рішеннями арбітрів;
- систематично порушує правила гри;
- затягує поновлення гри;
- не дотримується необхідної відстані, коли гра поновлюється кутовим, штрафним або вільними ударами або ударом із бокової лінії (гравцями команди, яка захищається);
- виходить або повертається на майданчик без дозволу арбітрів або порушує процедуру заміни;
- навмисно залишає майданчик без дозволу арбітрів.

Запасний гравець попереджається, якщо він скоїть одне з таких чотирьох порушень:

- демонструє неспортивну поведінку;
- демонструє незгоду словом або дією з рішеннями арбітрів;
- затягує поновлення гри;
- виходить на ігровий майданчик, порушуючи процедуру заміни.

ПОРУШЕННЯ, ЯКІ КАРАЮТЬСЯ ВИЛУЧЕННЯМ

Гравець або запасний гравець вилучається, якщо він скоїть одне з таких семи порушень:

- серйозне порушення правил гри;
- агресивну поведінку;
- плюне в суперника або будь-яку іншу особу;
- позбавить команду суперника голу або явної гольової можливості, навмисно зігравши руками (це не стосується воротаря у межах свого штрафного майданчика);
- позбавить суперника, який рухається у напрямі до його воріт, явної гольової можливості скоївши порушення, яке карається штрафним або вільним ударами або шести метровим ударом;
- використовує образливі, нецензурні висловлювання або жести;
- отримає друге попередження в тому самому матчі.

Запасний гравець вилучається, якщо він скоїть наступне порушення:

- позбавить голу або явної гольової можливості

Гравець або запасний гравець, який був вилучений, повинен залишити простір, прилеглий до ігрового майданчику та технічної площі.

ПРАВИЛО 13 ШТРАФНИЙ ТА ВІЛЬНИЙ УДАРИ

ВИДИ УДАРІВ

Удари можуть бути штрафними або вільними

ШТРАФНИЙ УДАР

Жест

Один із арбітрів, призначаючи штрафний удар, тримає одну руку горизонтально та вказує рукою напрям виконання удару. Арбітр, другою рукою вказує місце на ігровому майданчику тим самим, дає зрозуміти третьому арбітру та хронометристу, що це порушення є накопиченим порушенням.

М'яч забитий у ворота:

- якщо зі штрафного удару м'яч безпосередньо забитий у ворота суперника, то гол зараховується;
- якщо зі штрафного удару м'яч безпосередньо забитий у ворота власної команди, тоді призначається кутовий удар, який виконується командою суперників.

Накопичені порушення (фоли)

- це всі порушення, які караються штрафним ударом або 6-метровим ударом і вказані в правилі – 12 «ВІЛЬНИЙ УДАР»;
- накопичені порушення, скоєні командами в кожному таймі, вносяться до рапорту арбітра;
- арбітри можуть дозволити продовження гри, застосовуючи принцип переваги, якщо команда не скоїла п'ять накопичених порушень і команда суперників не позбавляється явної гольової можливості;
- якщо арбітри застосували принцип переваги, то вони використовують обов'язкові жести, щоб продемонструвати накопичене порушення хронометристу та третьому арбітру, як тільки м'яч вийде з гри;
- якщо призначено додатковий час, то накопичені порушення другого тайму продовжують накопичуватися в додатковий час.

ВІЛЬНИЙ УДАР

Жест

Арбітри призначаючи вільний удар, піднімають руку над головою. Вони тримають руку у такому положенні доти, доки удар не буде виконано й м'яч не торкнеться інший гравець або він не вийде з гри.

М'яч забитий у ворота

Гол може бути зарахований тільки в тому разі, якщо м'яч торкнеться будь-який гравець перед тим, як він буде забитий у ворота:

- якщо з вільного удару м'яч безпосередньо забитий у ворота суперника, то виконується вкидання м'яча від воріт;
- якщо з вільного удару м'яч безпосередньо проходить у ворота власної команди, то призначається кутовий удар, який виконується командою суперників.

Процедура

Під час виконання штрафних та вільних ударів, м'яч повинен нерухомо лежати на ігровому майданчику

Штрафний удар, починаючи з шостого накопиченого порушення у кожної команди:

- гравець, який виконує штрафний удар, б'є по м'ячу з метою забити гол і не може зробити передачу партнеру по команді;
- після того як штрафний удар був виконаний, інші гравці, не можуть торкатися м'яча до тих пір, поки його не торкнеться воротар команди, яка захищається або він відскочить від однієї зі стійок або поперечини воріт, або покине ігровий майданчик;
- якщо гравець здійснив шосте командне накопичене порушення на половині майданчика команди суперника або на своїй половині в межах, обмеже-

них середньою лінією та уявною лінією, яка проходить через десяти метрову позначку і паралельно до середньої лінії, тоді штрафний удар виконується з десяти метрової позначки. Розташування десяти метрової позначки прописано в правилі 1. Штрафний удар виконується відповідно до правила «Розташування при штрафному та вільному ударах»;

– якщо гравець скоїв шосте накопичене порушення на своїй половині ігрового майданчика між уявною лінією, яка проходить через десяти метрову позначку, і лінією воріт, але за межами штрафної площі тоді команда, що атакує приймає рішення щодо виконання удару з десяти метрової позначки або з місця, де відбулося порушення;

– починаючи з шостого накопиченого порушення, додається час для виконання штрафного удару в кінці кожного тайму матчу або в кінці кожного тайму додаткового часу.

РОЗТАШУВАННЯ ПРИ ШТРАФНОМУ ТА ВІЛЬНОМУ УДАРАХ

Штрафний і вільний удар за межами штрафної площі:

– усі суперники мають бути не ближче 5 м від м'яча, поки він не ввійде в гру;

– м'яч у грі, коли по ньому нанесений удар і він рухається;

– штрафний і вільний удари виконуються з місця, де відбулося порушення, або з місця, де розташовувався м'яч, коли відбулося порушення (відповідно з порушенням) або з десяти метрової позначки.

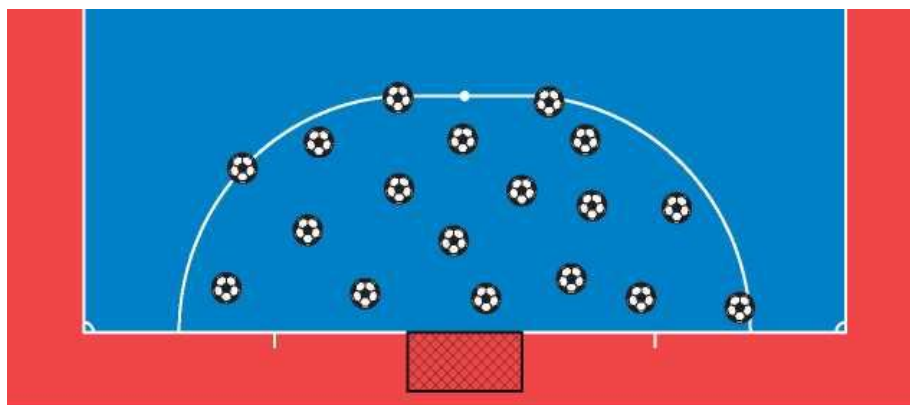
Штрафний і вільний удар з меж штрафної площі, який виконується командою, яка захищається:

– усі суперники мають бути не ближче 5 м від м'яча, поки він не ввійде в гру;

– усі суперники повинні залишатися за межами штрафної площі, поки він не ввійде в гру;

– м'яч у грі, коли безпосередньо після удару він вийде за межі штрафної площі;

– штрафний і вільний удари, призначені в штрафній площі, можуть бути виконані з будь-якого місця всередині цієї площі.

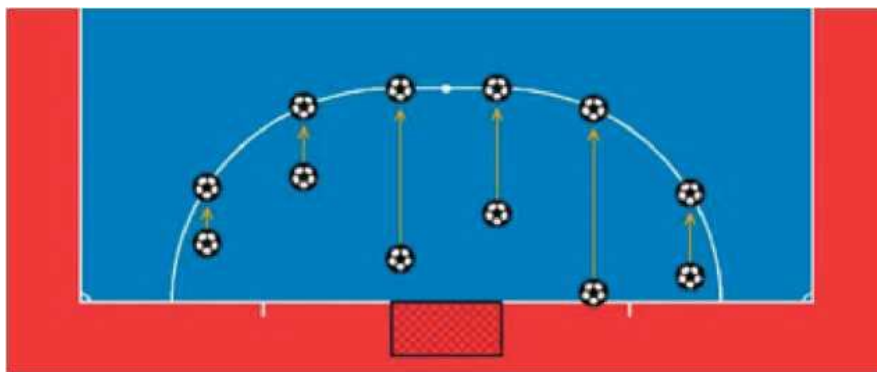
Штрафний удар, починаючи з шостого накопиченого порушення в кожному таймі:

- гравці команди, яка захищається не можуть встановлювати стінку;
- гравець, який виконує удар, визначається належним чином;
- воротар розташовується у своїй штрафній площі на відстані не ближче 5 м від м'яча;
- гравці розташовуються на ігровому майданчику, за винятком футболіста, який виконує удар, якщо він побажає;
- гравці, за винятком футболіста, який виконує удар, і воротаря команди, яка захищається, розташовуються позаду уявної лінії, яка проходить на одному рівні з м'ячем паралельно лінії воріт і за межами штрафної площі на відстані не менше 5 м від м'яча. Вони не можуть заважати гравцеві, який виконує штрафний удар. Жоден гравець, за винятком футболіста, який виконує удар, не може перетинати цю уявну лінію, поки м'яч не ввійде в гру.

Вільний удар, який виконується командою, що атакує в чужій штрафній площі:

- усі суперники мають бути не ближче 5 м від м'яча, поки він не ввійде у гру;
- м'яч вважається у грі, коли по ньому нанесений удар і він рухається.

Вільний удар, призначений у штрафній площі, виконується з лінії штрафної площі в точці, найближчій до місця, де відбулося порушення (див. рис. нижче).

Порушення та санкції

Якщо під час виконання штрафного або вільного удару суперник перебуває до м'яча ближче необхідної відстані:

- удар повторюється, а гравець, який порушив правила, попереджається, якщо не може бути застосований принцип переваги або не здійснюється інше порушення, за яке призначається шестиметровий удар. Якщо порушення карається штрафним або вільним ударом, то арбітри вирішують, чи потрібно карати за первинне порушення або за порушення, вчинене після. Якщо наступне по-

рушення карається шести метровим або штрафним ударом, то накопичене порушення зараховується команді, яка скоїла порушення.

Якщо під час виконання штрафного або вільного удару командою, яка захищається зі своєї штрафної площі м'яч після удару не залишив штрафну площу:

- удар повторюється.

Якщо команда виконує штрафний або вільний удар більше чотирьох секунд:

- арбітри призначають вільний удар, який виконується командою суперників з місця, де гра повинна була бути поновлена (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі).

Починаючи з шостого накопиченого порушення, якщо гравець, який виконує удар, не робить це з наміром щоб забити гол:

- арбітри призначають вільний удар, який виконується протилежною командою з місця, де гра повинна була бути поновлена.

Починаючи з шостого накопиченого порушення, якщо штрафний удар виконується партнером гравця, який був належно визначений:

- арбітри зупиняють гру, попереджають його за неспортивну поведінку та поновлюють матч вільним ударом, який виконується командою, яка захищається з місця, де він ударив по м'ячу.

Штрафний та вільний удар, який виконується гравцем, але не воротарем

Якщо після введення м'яча у гру гравець, який виконував удар, повторно торкається м'яча (не руками), перш ніж м'яча торкнеться інший гравець:

- вільний удар виконується командою суперників з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі).

Якщо після введення м'яча у гру гравець, який виконував удар навмисне зіграє в м'яч рукою, перш ніж м'яча торкнеться інший гравець:

- штрафний удар виконується командою суперників з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі) і його команді зараховується накопичене порушення;

- призначається шестиметровий удар, якщо порушення було скоєно в штрафній площі гравця, який виконував удар, і його команді зараховується накопичене порушення.

Штрафний та вільний удар, який виконується воротарем

Якщо після введення м'яча у гру воротар повторно торкнеться м'яча (не руками), перш ніж м'яча торкнеться інший гравець:

– вільний удар виконується командою суперників з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі).

Якщо після введення м'яча у гру воротар навмисно зіграє в м'яч руками, перш ніж м'яча торкнеться інший гравець:

– штрафний удар виконується командою суперників з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі), якщо воно скоєно за межами штрафної площі воротаря, також його команді зараховується накопичене порушення;

– вільний удар виконується командою суперників з лінії штрафної площі з точки, найближчої до місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі), якщо воно скоєно в межах штрафної площі воротаря.

Якщо арбітри дають сигнал на виконання штрафного удару, починаючи з шостого накопиченого порушення, і до того, як м'яч увійде у гру:

1) гравець команди, яка виконує удар, порушить правила гри, за винятком футболіста, який виконує удар більше чотирьох секунд:

– арбітри дозволяють виконати удар;

– якщо м'яч забитий у ворота, удар повторюється;

– якщо м'яч не забитий у ворота, арбітри зупиняють гру та поновлюють матч вільним ударом, який виконується командою, яка захищається, з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі);

2) гравець команди, яка захищається порушить правила гри:

– арбітри дозволяють виконати удар;

– якщо м'яч забитий у ворота, гол зараховується;

– якщо м'яч не забитий у ворота, удар повторюється.

Один або більше гравців команди, що захищається та один або більше гравців команди, що атакує порушують правила гри:

– удар повторюється.

Починаючи з шостого накопиченого порушення, якщо після того, як штрафний удар був виконаний, виникає повна ситуація.

Гравець, який виконує удар, не направляє м'яч уперед із метою забити гол:

– арбітри зупиняють гру та поновлюють матч вільним ударом, який виконується командою, яка захищається, з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі) гравець, що виконує удар, повторно торкнеться м'яча (не руками), перш ніж м'яч торкнеться інший гравець;

– вільний удар виконується командою суперників з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі) інший гравець команди, яка виконує удар, торкається м'яча (не руками), перш ніж м'яч торкнеться воротар команди, яка захищається, або м'яч відскочить від однієї зі стійок або поперечини воріт або залишить майданчик;

– вільний удар виконується командою суперників з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі) гравець навмисно зіграє в м'яч рукою;

– штрафний удар виконується командою суперників з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному і вільному ударі) і його команді зараховується накопичене порушення призначається шестиметровий удар, якщо порушення було скоєно гравцем команди, яка захищається в своїй штрафній площі, за винятком воротаря команди, яка захищається (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі) і його команді зараховується накопичене порушення м'яча торкається стороння особа або сторонній предмет, коли м'яч рухається вперед;

– удар повторюється, м'яч відскакує на ігровий майданчик від воротаря, стійки або поперечини воріт і потім торкається сторонньої особи або стороннього предмета;

– арбітри зупиняють гру;

– гра поновлюється спірним м'ячем з місця, де він торкнувся сторонньої особи або стороннього предмета, за винятком, коли м'яч торкається сторонньої особи або стороннього предмета в штрафній площі, у цьому разі один з арбітрів вкидає спірний м'яч на лінії штрафної площі в точці, найближчій до місця, де м'яч використовувався у момент зупинки гри м'яч лопається або стає непридатним, коли він використовується у грі і не торкнувся попередньо стійок, поперечини воріт або іншого гравця;

– удар повторюється шестиметровий удар призначається у ворота команди, яка скоїть у своїй штрафній площі будь-яке з десяти порушень, які караються штрафним ударом і коли м'яч використовується у грі.

ПРАВИЛО 14 ШЕСТИМЕТРОВИЙ УДАР

М'яч забитий безпосередньо з 6-метрового удару може бути зарахований.

Додатковий час надається для виконання 6-метрового удару у кінці кожної половини матчу або в кінці кожного тайму додаткового часу.

РОЗТАШУВАННЯ М'ЯЧА І ГРАВЦІВ

М'яч:

– повинен бути встановлений на шестиметровій позначці.

Гравець, який виконує удар:

– має бути визначений відповідним чином.

Воротар команди, яка захищається:

– повинен розташовуватися на лінії воріт між стійками, обличчям до гравця, який виконує удар, доти доки по м'ячу не буде завдано удар.

Гравці, крім виконуючого удар, повинні розташовуватися:

– на ігровому майданчику;

– за межами штрафної площі;

– позаду шестиметрової позначки;

– не ближче 5 м від шестиметрової позначки.

ПРОЦЕДУРА

1) після того, як гравці розташувалися відповідно з цим правилом, один із арбітрів дає сигнал на виконання шестиметрового удару.

2) гравець, який виконує шестиметровий удар, повинен ударом ноги направити м'яч вперед;

3) м'яч використовується у грі, коли по ньому нанесений удар і він рухається вперед.

Коли виконується шестиметровий удар в основний час або продовжується час першої половини або всього матчу, або в кінці додаткового часу, якщо такий є, щоб дати можливість виконати або повторити шестиметровий удар, гол зараховується, якщо, перш ніж пройти у ворота між стійками та під поперечиною:

– м'яч торкнеться однієї або обох стійок і/або поперечини та/або воротаря
Арбітри вирішують, коли шестиметровий удар завершений.

Порушення та санкції

Якщо гравець, який виконує шестиметровий удар, не направляє м'яч уперед:

– арбітри зупиняють гру і матч поновлюється вільним ударом, який виконується з шестиметрової позначки командою, яка захищається (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі).

Якщо під час виконання шестиметрового удару, удар по м'ячу завдає партнер гравця, який був належним чином визначений:

– арбітри зупиняють гру, попереджають його за неспортивну поведінку і матч поновлюється вільним ударом, що виконується з шестиметрової позначки командою, що захищається (див. правило 13 – Розташування при штрафному і вільному ударі).

Якщо арбітри дають сигнал на виконання шестиметрового удару, і до того, як м'яч увійде у гру, виникає певна ситуація:

Гравець, як і гравець команди, який виконує удар, порушує правила гри:

1) арбітри дозволяють виконати удар;

2) якщо м'яч забитий у ворота, удар повторюється

3) якщо м'яч не забитий у ворота, арбітри зупиняють гру та поновлюють матч вільним ударом, який виконується командою, яка захищається, з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі) гравець команди, яка захищається, порушить правила гри:

– арбітри дозволяють виконати удар;

– якщо м'яч забитий у ворота, гол зараховується

– якщо м'яч не забитий у ворота, удар повторюється один або більше гравців команди, яка захищається та один або більше гравців атакуючої команди одночасно порушують правила гри – удар повторюється.

Після виконання шестиметрового удару:

– гравець, який виконує удар, повторно торкнеться м'яча (не руками), перш ніж м'яча торкнеться інший гравець:

– вільний удар виконується командою суперників з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі) гравець, який виконує удар, навмисно зіграє в м'яч рукою перш, ніж м'яча торкнеться інший гравець;

– штрафний удар виконується командою суперників з місця, де відбулося порушення (див. правило 13 – Розташування при штрафному та вільному ударі) і його команді зараховується накопичене порушення;

– м'яча торкнеться стороння особа або сторонній предмет, у той час, коли м'яч рухається вперед;

– удар повторюється м'яч відскакує на майданчик від воротаря, стійки або поперечини воріт і потім торкається сторонньої особи або стороннього предмета;

– арбітри зупиняють гру;

– гра поновлюється спірним м'ячем з місця, де він торкнувся сторонньої особи або стороннього предмета, за винятком, коли м'яч торкається сторонньої особи або стороннього предмета в штрафній площі, у цьому разі один з арбітрів вкидає спірний м'яч на лінії штрафної площі в точці, найближчій до місця, де м'яч використовувався у момент зупинки гри;

– м'яч лопається або стає непридатним, коли він використовувався в грі і не торкнувся попередньо стійок, поперечини воріт або гравця;

– удар повторюється.

Удар м'яча з бокової лінії є способом поновлення гри.

Удар м'яча з бокової лінії виконується одним із суперників гравця, який останнім торкнувся м'яча, коли м'яч повністю перетнув бокову лінію по поверхні або по повітрю, або торкається стелі в залі.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи та проведення практичних занять

із навчальної дисципліни

«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

(Правила з футзала)

(для всіх освітніх програм Університету)

Укладач **КУЛАКОВ** Денис Валерійович

Відповідальний за випуск *Н. І. Горошко*

Редактор *В. І. Шалда*

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2018, поз. 282 М.

Підп. до друку 28.12.2018 Формат 60x84/16

Друк на ризографі Ум. друк. арк. 3,5.

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.